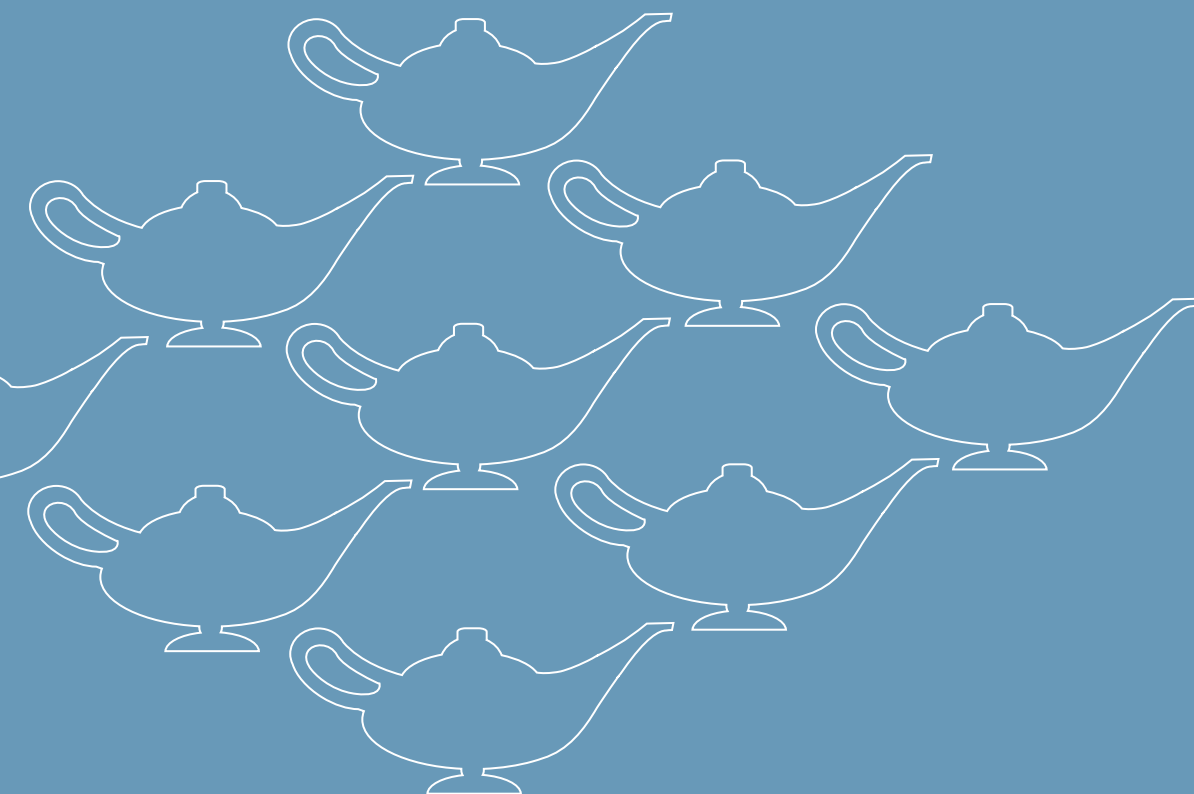

FÖRENINGEN FÖR SJUKSKÖTERS KOR INOM
ÖRON, NÄSA, HALS OCH HUVUD- HALSKIRURGI (FÖNH)

KOMPETENS BESKRIVNING

AVANCERAD NIVÅ

**Sjuksköterskor med specialisering inom öron,
näsa och hals samt huvud- och halskirurgi**

INNEHÅLL

- 3** **Förord**
- 4** **Kompetensbeskrivningens syfte**
- 4** **Inledning**
- 5** **Omvårdnad inom öron-, näs- och halssjukdomar samt huvud- och halskirurgi**
- 6** **Etiskt förhållningssätt**
- 7** **Definition av kärnkompetenserna**
 - Personcentrerad vård*
 - Samverkan i team*
 - Evidensbaserad vård*
 - Förbättringskunskap och kvalitetsutveckling*
 - Säker vård*
 - Informatik*
- 9** **Tillämpning av kärnkompetenser inom ÖNH-sjukvård**
 - Personcentrerad vård*
 - Samverkan i team*
 - Evidensbaserad vård*
 - Förbättringskunskap och kvalitetsutveckling*
 - Säker vård*
 - Informatik*
- 12** **Stödjande kompetensområden utöver de sex kärnkompetenserna**
 - Pedagogik*
 - Ledarskap*
- 13** **Referenser och litteratur**
- 14** **Arbetsprocess**
- 14** **Arbetsgrupp**
- 15** **Referensgrupp**

Produktionsfakta

UTGIVARE: Svensk sjuksköterskeförening
GRAFISK FORM & REPRO: Losita Design AB
TRYCK: Åtta.45 Tryckeri AB, 2020
ILLUSTRATIONER: Kulform.se
ISBN-NR: 978-91-85060-56-6

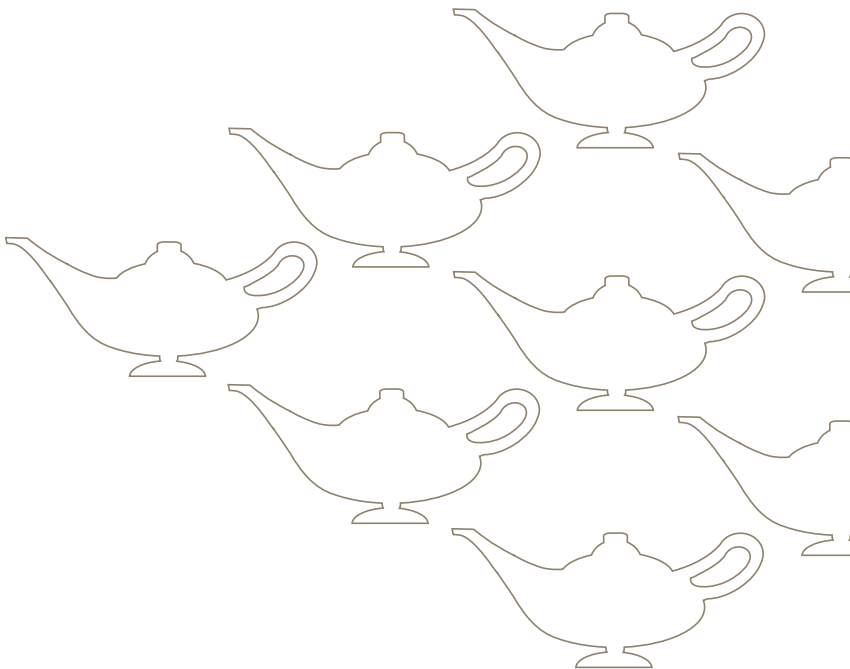
FÖRORD

Föreningen för sjuksköterskor inom Öron, Näsa, Hals och Huvud- halskirurgi (FÖNH) är en ideell, nationell förening som grundades 1987. Den här skriften är en uppdaterad och omarbetad version av *Kompetensbeskrivning för legitimerad sjuksköterska med specialisering inom öron-, näs- och halssjukvård* som gavs ut 2011.

Föreningens fokus är omvårdnad och personcentrerad vård. Föreningen ska bidra till att upprätta en nationell beskrivning och att säkerställa det ansvar och den kompetens som en legitimerad sjuksköterska behöver inom öron-, näs- och halssjukvård samt huvud- och halskirurgi. Föreningen arbetar för att främja sjuksköterskans möjlighet till utbildning, kompetensutveckling och forskning. Denna kompetensbeskrivning lyfter fram och beskriver det unika i öron-, näs- och hals samt huvud- och halskirurgisjuksköterskans kompetens.

Ylva Tiblom Ehrsson

Ordförande i Föreningen för sjuksköterskor inom Öron, Näsa, Hals och Huvud- halskirurgi, leg. sjuksköterska, med. doktor

KOMPETENSBESKRIVNINGENS SYFTE

Att på nationell nivå, för kollegor, lärosäten och verksamhetschefer samt andra beslutsfattare, klargöra öron-, näs- och hals samt huvud- och halskirurgi-sjuksköterskans kompetensområden, med syfte att bidra till en god, säker och jämlik öron-, näs- och halssjukvård samt huvud- och halskirurgi.

INLEDNING

Öron, näsa och hals samt huvud- och halskirurgi (ÖNH) är en organspecialitet som innefattar varierande sjukdomstillstånd. Trots det lilla anatomiska området är det en bred specialitet med olika inriktningar som bland annat audiologi, foniatri, huvud- och halskirurgi, otologi och rinologi. Alla människor drabbas någon gång under livet av ÖNH-åkommor och det förekommer i alla åldrar. Inom ÖNH behandlar vi patienter med akuta sjukdomar och trauman men även personer med kronisk sjukdom i behov av kontinuerlig vård och återkommande kontakt. Preventivt arbete är viktigt för att undvika skada, sjukdom och återinsjuknande inom ÖNH-området.

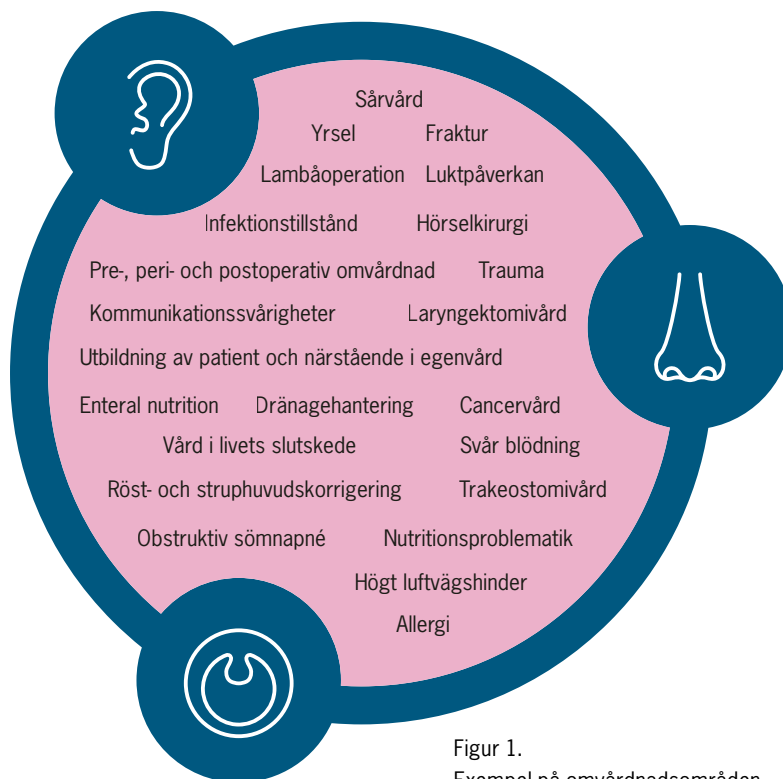
Kompetensbeskrivningen är strukturerad utifrån de sex kärnkompetenser som definierats för alla vårdprofessioner inom hälso- och sjukvård. Dessa är: personcentrerad vård, samverkan i team, evidensbaserad vård, förbättringskunskap och kvalitetsutveckling, säker vård, samt informatik. Kärnkompetenserna utgör en grund för att planera, utföra, utvärdera och utveckla omvårdnaden och hälso- och sjukvården.

OMVÅRDNAD INOM ÖRON-, NÄS- OCH HALS-SJUKDOMAR SAMT HUVUD- OCH HALSKIRURGI

ÖNH är en specialitet som innefattar allt från den vanliga förkylningen till stort trauma och komplicerad cancerkirurgi. Sjuksköterskan som arbetar inom ÖNH kan därför befinna sig i vitt skilda kontexter, som till exempel akutmottagning, operationsavdelning, ÖNH-mottagning eller vårdavdelning. Det ställs höga krav på dig som arbetar inom specialiteten eftersom det är en stor blandning av vardagsnära problem och livshotande tillstånd. Arbete inom ÖNH-sjukvård innefattar ofta flera pågående processer där det är viktigt att kunna bedöma, prioritera och omvärdera en persons tillstånd. Denna förmåga samt gedigen kunskap inom ÖNH är kompetenser som krävs för att kunna säkerställa en god och säker vård.

Som sjuksköterska inom ÖNH ska du kunna förstå och förklara indikationer, kontraindikationer, behandlingseffekter och risker med behandlingar samt skapa förutsättningar för patienterna att vara delaktiga i sin egen vård. Du ska kunna förutse, beakta och stödja patient och närståendes oro och reaktioner i en eventuell förändrad livssituation.

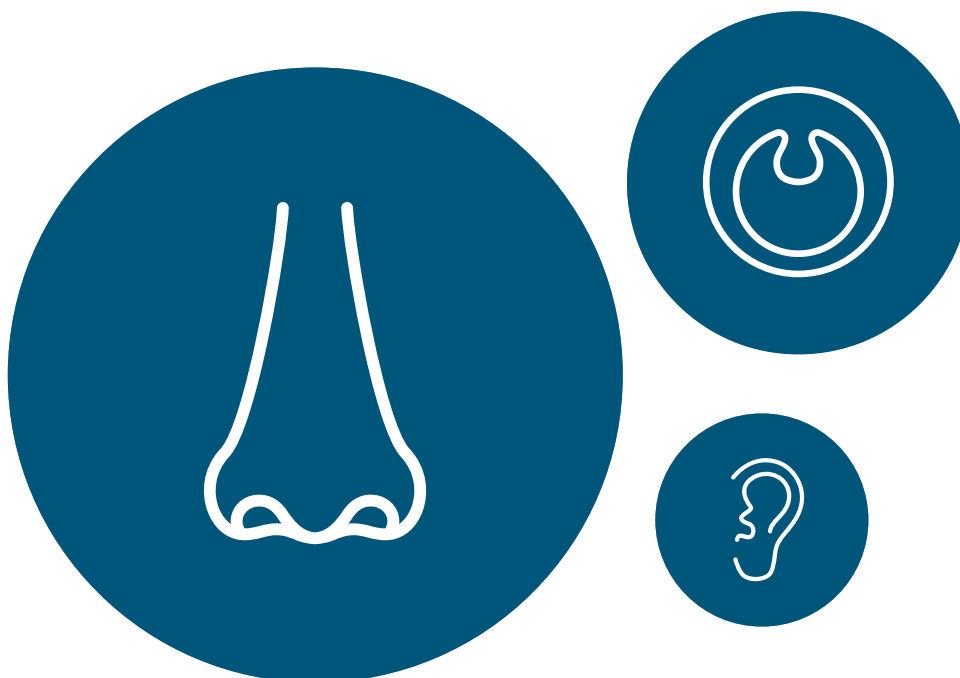
För personer som drabbas av ÖNH-sjukdom utgör ofta en del av behandlingen träning i egenvård vilket blir en viktig kunskap för ÖNH-sjuksköterskan att förmedla. ÖNH innefattar flera olika omvårdnadsområden och tillstånd vilka en sjuksköterska inom ÖNH ska ha kunskap om. Se exempel på dessa illustrerade i figur 1.

Figur 1.
Exempel på omvårdnadsområden inom öron, näsa och hals samt huvud- och halskirurgi

ETISKT FÖRHÅLLNINGSSÄTT

ÖNH-sjuksköterskan ställs dagligen inför etiska frågeställningar och har ett moraliskt ansvar för sitt förhållningssätt och agerande. Detta ansvar riktar sig mot såväl patienter och närstående som kollegor och samhället i stort. Miljö och livsstil är starkt förknippade med många sjukdomar och åkommor inom ÖNH och kan ha negativa effekter på hälsan. ÖNH-sjuksköterskan har därför ett viktigt ansvar att sprida kunskap och medvetenhet kring dessa frågor. ÖNH-sjuksköterskans arbete ska utgå från *International Council of Nurses* (ICN, 2017) etiska kod. Etiska aspekter lyfts även i flera av de lagar som reglerar ÖNH-sjuksköterskans arbete, till exempel Patientlag (SFS 2014:821) som syftar till att främja patientens integritet, självbestämmande och delaktighet samt att stärka och tydliggöra patientens ställning.

DEFINITION AV KÄRNKOMPETENSERNA

Personcentrerad vård

Personcentrerad vård kan beskrivas som vård som eftersträvar att synliggöra hela personen och prioriterar tillgodoseende av andliga, existentiella, sociala och psykiska behov i lika hög utsträckning som fysiska behov. Personcentrerad vård innebär att respektera och bekräfta personens upplevelse och tolkning av ohälsa och sjukdom, samt att arbeta utifrån denna tolkning för att främja hälsa med utgångspunkt i vad hälsa betyder för just denna enskilda person. En personcentrerad vård innebär också att personens unika perspektiv ges likvärdig giltighet som det professionella perspektivet. (Svensk sjuksköterskeförening, 2019)

Samverkan i team

Samverkan i team innebär att komplettera varandras kompetenser, främja kontinuitet samt skapa synergier och dialog för gemensamt lärande och beslutsfattande för att uppnå en god och säker hälso- och sjukvård (Svensk sjuksköterskeförening, 2017).

Evidensbaserad vård

Begreppet evidensbaserad vård innebär att man utifrån sin kliniska expertis väger samman en patients unika förutsättningar och preferenser med bästa tillgängliga vetenskapliga bevis för nyttan av olika åtgärder, när man utformar vården. Evidensbaserad vård är avgörande för hälso- och sjukvårdens förmåga att bedriva en vård som är kunskapsbaserad. Evidensbaserad vård kan beskrivas både som ett förhållningssätt och en process. Förhållningssättet innebär en vilja att tillämpa bästa tillgängliga vetenskapliga kunskap som underlag för vårdbeslut. Evidensprocessen innebär att ställa kritiska frågor, systematiskt

söka, sammanställa, kritiskt granska, tillämpa och utvärdera de befintliga forskningsresultaten. I vård-situationer integreras det vetenskapliga underlaget med den kliniska erfarenheten. Tillämpningen av vetenskaplig evidens påverkas också av tillgången på resurser liksom av patientens önskemål och erfarenheter. (Svensk sjuksköterskeförening, 2016b)

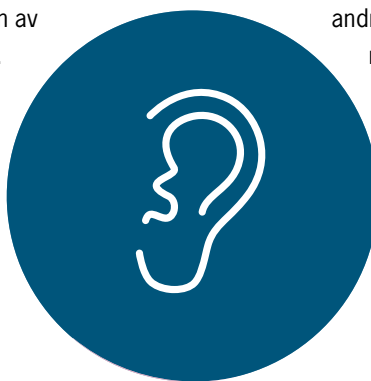
Förbättringskunskap och kvalitetsutveckling

Ett kontinuerligt lärandestyrkt förbättringsarbete med fokus på vårdprocesser och system är nödvändigt för en god kvalitet inom hälso- och sjukvården. Detta sker genom att följa upp och försöka förbättra vården i termer av struktur, processer och resultat för olika patientgrupper. För förbättringsarbetet finns en omfattande uppsättning av metoder och arbetsmodeller. Kvalitetsindikatorer och användandet av registerdata för jämförelser och utvecklingsarbete är en nödvändig utgångspunkt för framgångsrikt kvalitetsarbete. (Svensk sjuksköterskeförening, 2014)

Säker vård

För säker vård krävs kunskap om risker i vården och att arbetet bedrivs på ett sådant sätt att riskerna minimeras. Ansvaret är gemensamt för vårdens alla professioner. Säker vård kräver samarbete med andra professioner och med patienter och närstående, oavsett var vården ges.

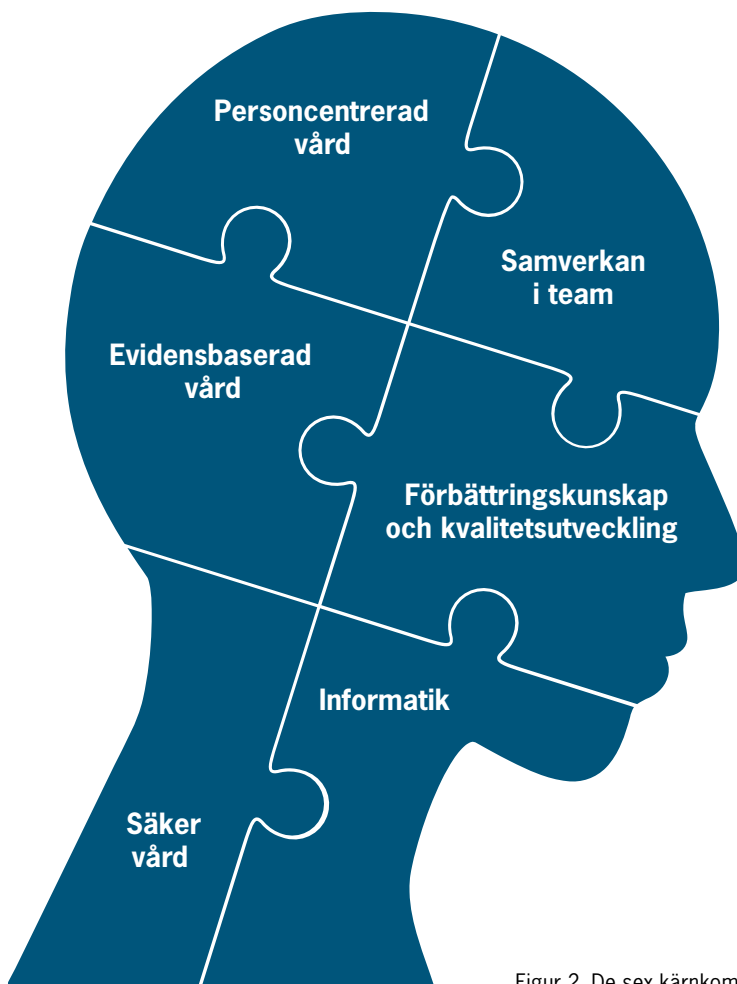
Därigenom skapas det allra bästa utfallet för patienter och närstående. Vårdskador undviks genom god yrkeskunskap, ett etiskt förhållningssätt och ett tätt interprofessionellt och verksamhetsöverskridande samarbete, grundat på respekt för och kännedom om sin egen och andra professioners kompetenser. (Svensk sjuksköterskeförening, 2016a)

Informatik

Mängden information som är tillgänglig både för vårdens professioner och patienter har kraftigt ökat de senaste åren och den tekniska utvecklingen går snabbt framåt (Edberg et al., 2013).

E-hälsoverktyg och e-hälsotjänster ska användas för att svara mot krav på patientsäkerhet, vårdkvalitet och tillgänglighet i en alltmer komplex vårdmiljö med fokus på patientens och närståendes kunskap och behov (Svensk sjuksköterskeförening, 2017).

Figur 2. De sex kärnkompetenserna

TILLÄMPNING AV KÄRNKOMPETENSER INOM ÖNH-SJUKVÅRD

Personcentrerad vård

En legitimerad sjuksköterska som arbetar inom ÖNH-sjukvård ska kunna:

- bedöma, planera, genomföra och utvärdera omvårdnad i partnerskap med patienten och där det önskas med närstående
- utifrån patientberättelsen identifiera vad hälsa betyder för den enskilda patienten och i teamet skapa förutsättningar för att främja hälsa
- skapa förutsättningar för patient och närstående att själva kunna prioritera och fatta beslut om den egna vården
- organisera och motivera omvårdnadsprocessen med utgångspunkt från personens berättelse och uttryck, satt i perspektiven fysiska, psykiska, sociala och existentiella omvårdnadsbehov med hänsyn till ålder, genus och social bakgrund.

Samverkan i team

En legitimerad sjuksköterska som arbetar inom ÖNH-sjukvård ska kunna:

- leda och ansvara för omvårdnadsarbetet inom teamet
- säkerställa att god informationsöverföring sker inom teamet
- planera, konsultera och samverka med andra aktörer för att säkerställa kontinuitet och säkerhet i vårdkedjan
- tillsammans med teamet, inklusive patient och närstående, formulera tydliga gemensamma mål och följa upp och utvärdera dessa
- kommunicera med patienter, närstående, medarbetare och andra i teamet på ett respektfullt, lyhört och empatiskt sätt.

Evidensbaserad vård

En legitimerad sjuksköterska som arbetar inom ÖNH-sjukvård ska kunna:

- basera vården på vetenskap det vill säga ha ett kritiskt förhållningssätt, systematiskt söka, kritiskt värdera och inkludera forskningsresultat såsom systematiska litteraturoversikter i beslutprocessen i det kliniska vårdarbetet
- använda sig av olika utfallsmått för att kunna värdera om en evidensbaserad vårdåtgärd haft en god effekt
- aktivt tillämpa och implementera bästa tillgängliga evidens och beprövad erfarenhet i omvårdnadsprocessens alla steg med den individuella patientens preferenser i beaktande
- använda sig av och utveckla vetenskapliga och evidensbaserade beslutsunderlag som till exempel nationella riktlinjer, vårdprogram, standardiserade vårdplaner eller lokala rutiner.

Förbättringskunskap och kvalitetsutveckling

En legitimerad sjuksköterska som arbetar inom ÖNH-sjukvård ska kunna:

- identifiera, initiera, medverka i eller leda och utvärdera förbättrings- och forskningsarbete
- aktivt involvera patienter och närstående i förbättrings- eller forskningsarbeten
- använda sig av, för syftet lämplig, validerade mätmetoder för att utvärdera effekten av initierade åtgärder eller förändringar
- ha fördjupade kunskaper om de hälso- och sjukvårds-system och processer som påverkas av och påverkar vården
- samverka för kvalitetsutveckling av omvårdnad med myndigheter, vårdgivare och intresseorganisationer, både regionalt, nationellt och internationellt
- inhämta information för uppföljning och rapportera till olika register och mätningar av vård och kvalitet
- kritiskt reflektera över befintliga rutiner och metoder samt inspirera till dialog kring implementering av ny kunskap och nya arbetssätt
- utveckla, införa och använda standardiserade vårdplaner och riktlinjer för en säker och effektiv ÖNH-sjukvård
- systematisk tillämpa vårdlogistik, det vill säga att rätt person får rätt vård av rätt kvalitet, på rätt nivå, rätt plats, vid rätt tidpunkt och till rätt kostnad
- skapa och bidra till en kultur som främjar interprofessionellt lärande.

Säker vård

En legitimerad sjuksköterska som arbetar inom ÖNH-sjukvård ska kunna:

- identifiera faktorer som kan utgöra hot mot patientsäkerhet och arbeta systematiskt för att förebygga vårdskador
- hantera information om patienten på ett sådant sätt att patientsäkerhet och sekretess alltid kan garanteras
- se till patientens livssituation för att kunna identifiera hot i patientens vardag, till exempel misstanke om barn som far illa eller våld i nära relation
- arbeta på ett hållbart sätt utifrån ett globalt miljöperspektiv
- rapportera enligt evidensbaserad och standardiserad struktur för att säkerställa korrekt och effektiv informationsöverföring genom hela vårdprocessen och i dess övergångar
- bidra till att skapa ett öppet arbetsklimat och arbeta preventivt med patientsäkerhet och avvikelshantering.

Informatik

En legitimerad sjuksköterska som arbetar inom ÖNH-sjukvård ska kunna:

- identifiera behov av, och förmedla information och undervisning till patient, närstående och medarbetare genom att skapa lärande miljöer, material och rutiner
- dokumentera på ett sätt som stödjer individens behov och mål med upprätthållande av sekretess. Dokumentation ska ske i enlighet med fastställda strukturer, termer och begrepp
- driva utvecklingen inom e-hälsa genom att identifiera behov av, utveckla, och utvärdera digitala informations- och kommunikationsverktyg.

STÖDJANDE KOMPETENSOMRÅDEN UTÖVER DE SEX KÄRNKOMPETENSERNA

Pedagogik

En legitimerad sjuksköterska som arbetar inom ÖNH-sjukvård ska kunna:

- möta patient och närstående utifrån deras unika förutsättningar och behov
- på ett pedagogiskt sätt utföra utbildningsaktiviteter i egenvård på individ- och gruppnivå riktade mot såväl patienter som närstående
- handleda och bedöma studenter på grund- och avancerad nivå
- handleda och undervisa medarbetare inom omvårdnad med inriktning ÖNH
- undervisa och instruera andra personalkategorier inom ÖNH
- fungera som konsult, med fördjupad kunskap inom ÖNH baserad på evidensbaserad vård, till andra kliniska verksamheter
- ge undervisning till högskolor och universitet inom ÖNH.

Ledarskap

En legitimerad sjuksköterska som arbetar inom ÖNH-sjukvård ska kunna:

- självständigt leda, organisera, prioritera och samordna det patientnära omvårdnadsteamet för att säkerställa en god och säker vård
- vara ett stöd för den mindre erfarna kollegan i beslutsfattandet runt patienten inom ÖNH och inneha en konsulterande funktion till andra vårdenheter
- motivera och leda medarbetare och ge konstruktiv återkoppling i omvårdnadsarbetet
- delegera och fördela arbetsuppgifter på ett patientsäkert sätt utifrån gällande föreskrifter
- ha inblick i arbetsplatsens kontext i förhållande till övriga sjukvårdssystem och känna till hur dessa hör ihop och påverkar varandra.

REFERENSER OCH LITTERATUR

Edberg, A. (red.) (2013). *Omvårdnad på avancerad nivå: kärnkompetenser inom sjuksköterskans specialistområden* (1. uppl.). Lund: Studentlitteratur.

International Council of Nurses. Svensk sjuksköterskeförening (2017). *ICN:s etiska kod för sjuksköterskor*. Stockholm: Svensk sjuksköterskeförening.
Leksell, J. & Lepp, M. (red.) (2019). *Sjuksköterskans kärnkompetenser* (2:a uppl.). Stockholm: Liber.

Leksell, J. & Lepp, M. (red.) (2017). *Vårdpedagogik. Vårdens kärnkompetenser från ett pedagogiskt perspektiv*. Stockholm: Liber.

Patientlag (SFS 2014:821). Hämtad från Riksdagens webbplats: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/patientlag-2014821_sfs-2014-821

Svensk sjuksköterskeförening (2019). *Personcentrerad vård: en kärnkompetens för god och säker vård*. Stockholm: Svensk sjuksköterskeförening.

Svensk sjuksköterskeförening (2017) *Kompetensbeskrivning för legitimerad sjuksköterska*. Stockholm: Svensk sjuksköterskeförening.

Svensk sjuksköterskeförening (2016)a. *Säker vård: en kärnkompetens för vårdens samtliga professioner*. Stockholm: Svensk sjuksköterskeförening.

Svensk sjuksköterskeförening (2016)b. *Evidensbaserad vård och omvårdnad*. Stockholm: Svensk sjuksköterskeförening.

Svensk sjuksköterskeförening (2014). *Strategi för kvalitetsutveckling inom omvårdnad*. Stockholm: Svensk sjuksköterskeförening.

ARBETSPROCESS

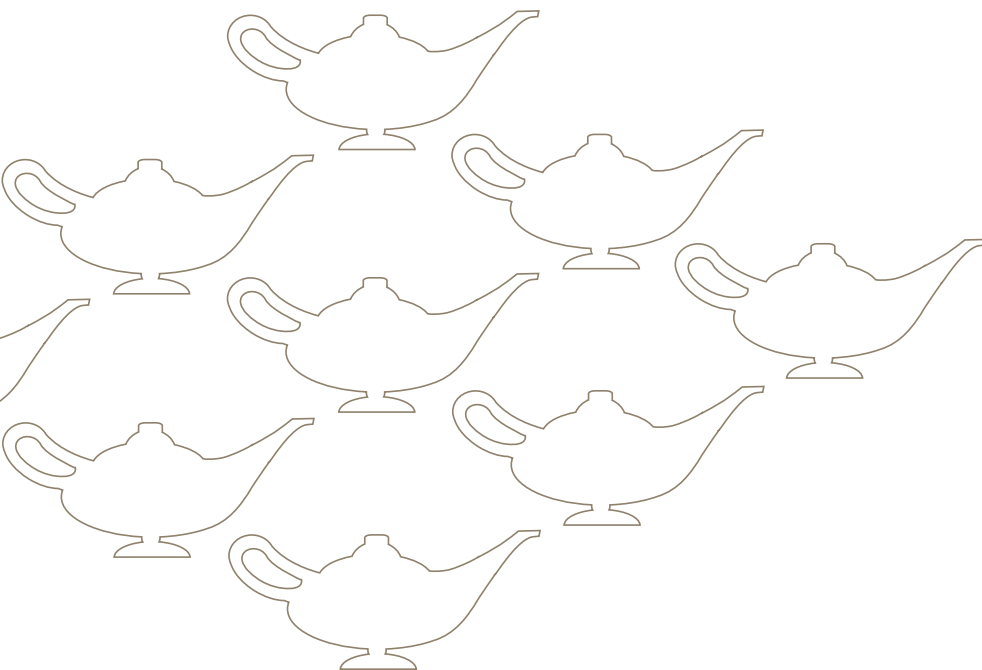
Styrelsen i FÖNH utsåg en arbetsgrupp med uppdrag att revidera kompetensbeskrivningen för ÖNH-sjuksköterskor. För att eftersträva ett personcentrerat perspektiv har vi använt oss av brukarmedverkan genom att inhämta synpunkter från Hörselskadades riksförbund och Mun- och Halscancerförbundet. Arbetsgruppen har genom remissförfarande inhämtat synpunkter nationellt och internationellt vilket bidragit till kompetensbeskrivningens slutliga utformning. Synpunkter har under hela processen inhämtats från Svensk sjuksköterskeförening. Den slutgiltiga versionen av kompetensbeskrivningen är godkänd av FÖNHs styrelse.

ARBETSGRUPP

Ylva Tiblom Ehrsson, leg. ssk, med. dr, Uppsala universitet
och Helsingborgs lasarett

Sofie Henecke, leg. ssk, omvårdnadsansvarig, Karolinska Universitetssjukhuset

Elisabeth Sjögren, leg. ssk, Karolinska Universitetssjukhuset

REFERENSGRUPP

Styrelsen i FÖNH:

Louise Hafsten, leg. ssk, doktorand, Sahlgrenska Universitetssjukhuset

Anna-Maria Svensson, leg. ssk, vårdenhetschef, Karolinska
Universitetssjukhuset

Lisa Hansson Wettergren, leg. ssk, fil. mag, Karolinska Universitetssjukhuset

Susanne Larsson, leg. ssk, operationssk, Centralsjukhuset Karlstad

Annika Lindqvist, leg. ssk, specialistsk inom operationssjukvård,
verksamhetsutvecklare, Universitetssjukhuset Örebro

Jessica Karlsson, leg. ssk, Hallands sjukhus Halmstad

Övriga i referensgruppen:

Hörselskadades riksförbund (HRF)

Mun- och halscancerförbundet (MHCF)

Ann Hermansson, professor och överläkare, Svensk förening
för otorhinolaryngologi, huvud- och halskirurgi, SFOHH

Malin Wendt, med. dr och biträdande överläkare, Svensk förening
för otorhinolaryngologi, huvud- och halskirurgi, SFOHH

Ann Langius-Eklöf, professor och leg. ssk, neurobiologi, vårdvetenskap
och samhälle, Karolinska Institutet

Mary Wells, PhD MSc BSc (Hons) RGN, Imperial College Healthcare NHS Trust,
Charing Cross Hospital, London

Margot Vindeholm, leg. ssk och avdelningschef, Öron-näsa-hals och käk-
kirurgisk avdelning, Dagkirurgisk avdelning, Norrlands universitetssjukhus, Umeå

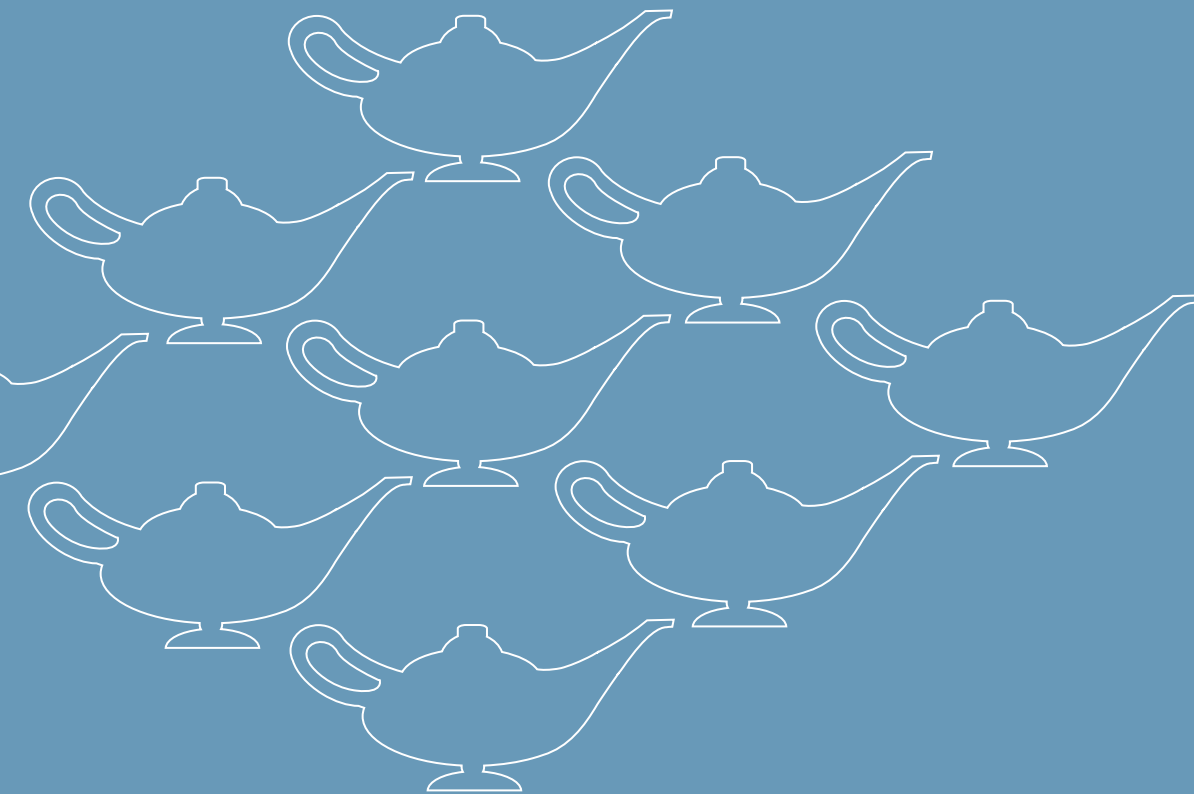
Fredrik Brink, leg. ssk, enhetschef, Verksamhetsområde specialiserad kirurgi,
öron näsa hals, Skånes universitetssjukhus, Lund

Heléne Larsson, leg. ssk, omvårdnadsledare, Verksamhetsområde
specialiserad kirurgi, öron näsa hals, Skånes universitetssjukhus, Lund

Matilda Tollin, specialistsk inom kirurgisk vård, Universitetssjukhuset
Linköping

Eva Hjelm, leg. ssk, Södermalms läkarhus, ÖNH, Stockholm

Brith Granström, leg. ssk, doktorand, ÖNH-kliniken, Norrlands
universitetssjukhus, Umeå

**Föreningen för sjuksköterskor
inom Öron, Näsa, Hals och Huvud-
halskirurgi (FÖNH)**

E-post: kontakt.fonh@gmail.com

Svensk sjuksköterskeförening

Baldersgatan 1
114 27 Stockholm
Tel 08-412 24 00
www.swenurse.se